

Beszámoló a 2011–2014 közötti időszakról

A kutatást sikerre vivő pályázatot néhai Vári András állította össze. A pályázat eredetileg Vári András munkahelyére, a Miskolci Egyetemre volt telepítve. A 2011 tavaszán elindult projekt a befogadó intézmény oldalán jelentkező nehézségek miatt csak az év őszére lett élővé. Az éves kutatási kerethez szeptembertől fértünk hozzá, azonban Vári András váratlan, 2011. októberi halálával nemcsak kedves barátunkat s vezető kutatónkat veszítettük el, hanem aláíró személy hiányában a kutatócsoport pénzéhez sem fértünk hozzá. Az első év ezért a kutatócsoport újjászervezésével és a projekt Budapestre telepítésével telt. Ez a kevésbé látványos, ellenben annál több adminisztratív feladatot adó időszak azonban meghozta gyümölcsét. A projektet a fővárosban befogadó Hétfi Kutatóintézet munkatársai, s különösen az ügyvezető, Csizsák András mindent megtettek a gördülékeny újrakezdés érdekében. Itt is ki kell emelnem, hogy hasonló segítőkész hozzáállást tapasztaltunk az ügyben eljáró egész OTKA-adminisztráció, s különösen projektreferensünk, Pákozdi Eszter részéről is, amit ezúton is nagyon köszönünk!

A 2011-2012 fordulóján újjászervezett kutatócsoport létszáma öt főre bővült, míg a régi tagok (Dominkovits Péter, Ö. Kovács József) jóváhagyásával a vezető kutatói poszttal járó teendőket Horváth Gergely Krisztián vette át.

A kutatócsoport újjászervezése során nyitottunk a középkor irányába, illetve szeretnénk volna a Vári András halálával lefedetlenül maradt dualista kort is visszaemlíteni a kutatásba, továbbá a vízszabályozás problematikája mellett legalább ennyire fontosnak gondoltuk a vízhasználat vizsgálatát. 2012-től így Balaton Petra és Gálffy László is kutatócsoportunkat erősítette, amely innenről a *Vízhasználat, vízszabályozás és társadalom a 13–20. századi Magyarországon* nevet viselte.

2012 őszére az OTKA és a Hétfi megkötötték az új szerződést, a kutatócsoport pedig végre ténylegesen is megkezdhette munkáját. A 2012–2013-as időszakban négy kutató a hazai levéltárakra és közgyűjteményekre fókuszált: Balaton Petra a MNL OL és PML, a Környezetvédelmi és Vízügyi Levéltár, Dominkovits Péter a MNL GYMSM SL, Horváth Gergely Krisztián a MNL GYMSM Mosonmagyaróvári Levéltára, Ö. Kovács József pedig MNL OL, PML, a KVL és MNL BKMÖL állagaiban kutatott. Gálffy László a téma vonatkozásában releváns középkori oklevéltárak jegyzetelését folytatta.

2013 januárjában a projekt eredményeinek prezentálása szempontjából két fontos döntés született a kutatócsoportban. 1) Azt az eredeti munkatervben is szereplő, még Vári András által felvetett elképzelést, hogy a kutatás során előkerülő levéltári dokumentumokból önálló forrásgyűjteményt szerkesszünk, felülvizsgáltuk. Úgy találtuk, hogy az egy-egy folyószakaszra, vízgyűjtőre vonatkozó források csak a maguk teljességében adják vissza az eredeti konstelláció problematikáját, igen ritka azonban az olyan dokumentum, ami szólas iratként laikusok számára is kellően informatív. Úgy döntöttünk tehát, hogy nem forráskötettel és az öt résztvevő tanulmányaival zárjuk a kutatást, hanem egy kézikönyvként is használható, más alap kutatások eredményeit is közreadó tanulmánykötettel, amelyben forrásközlésre is lehetőség nyílik. A történeti ökológia, történeti néprajz, medievisztika, környezettörténet hazai képviselőit megszólítva 2014 januárjára konferenciát szerveztünk, hogy a majdani kötet szerzői bemutathassák kutatásaikat. 2) Ugyanekkor a Hétfi Kutatóintézet közigazdasági Mike Károly vezetésével felvetették annak lehetőségét, hogy közigazdász szemmel örömmel reflektálnának a történeti kutatásban megfogalmazott problematikára. Abból indultak ki, hogy a közigazdasági modellekhez alig van történeti empirikus alátámasztás, másrészt gyümölcsözőnek tartanák, hogy a történészek is

megismerkedjenek a közgazdasági modellalkotás alapidimenzióival, a költségek, hasznok, kockázatok, piacok, monopóliumok stb. mentén történő gondolkodás vitathatatlan hozadékaival.

A 2013-as év a megbeszéltek jegyében telt. A kutatócsoport munkájában az előző évi levéltárazáshoz képest előtérbe került a tanulmányírás. Emellett 2013 nyarán Balaton Petra még a marosvásárhelyi és a sepsiszentgyörgyi levéltárban kutatott, Ö. Kovács József pedig Oxfordban a víz és társadalom problémakör szakirodalmában végzett feltárást. 2013 novemberében Gálffy László ugyanilyen céllal tartózkodott Bécsben.

2013 decemberére 15 kutató jelezte részvételét a konferencián, egyúttal el is küldte tanulmányát. A korreferensek (Szilágyi Miklós etnográfus, Mike Károly közgazdász, Szepesi Balázs közgazdász, Tóth Árpád történész, Ungvári Gábor közgazdász) bevonásával, Budapest Főváros Levéltára közreműködésével 2014. január 31-én megrendezett konferencia a szakmai visszhangok tükrében elérte célját, a tanulmányokra érkezett reflexiók pedig a rákövetkező időszakban beépítésre kerültek. A történeti kutatások mellett a Hétfa közgazdászai is elkészítették dolgozatukat, amelyben szemlézték a kötetben helyet kapó dolgozatokat. 2014 tavasza a kötet szerkesztésével telt, majd júniustól a Balassi Kiadóba tevődött át a munka. A projekt eredeti futamidejének fél évvel történő meghosszabbítását a kötet elkészítése érdekében kérelmeztük. A Balassi Kiadó a vállalt feladatokat gondosan, a tervezett határidőre elvégezte. A *Víz és társadalom Magyarországon a középkortól a XX. század végéig* c. kötet 2014 novemberében napvilágot látott. A 725 oldalas kötetet Borsos Balázs néprajzkutató mutatta be az MTA Történettudományi Intézetében 2014. december 9-én.

Horváth Gergely Krisztián

Balatonalmádi, 2015. január 19.